

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 1 октомври 2021 г.
(OR. en)

11899/21

SOC 518
EMPL 376
ECOFIN 848
EDUC 297

БЕЛЕЖКА

От:	Комитета по заетостта
До:	Комитета на постоянните представители/Съвета
Относно:	Основни предизвикателства в областта на заетостта: основни послания на Комитета по заетостта, основани на годишния доклад относно резултатите в областта на заетостта и наблюдението на резултатите в областта на заетостта — Одобряване

Приложено се изпращат на делегациите основните послания на Комитета по заетостта, основани на годишния доклад относно резултатите в областта на заетостта и наблюдението на резултатите в областта на заетостта („наблюдението на резултатите“), с оглед на одобряването им от Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси на 15 октомври 2021 г.

Пълният годишен доклад относно резултатите в областта на заетостта е поместен в док. 11899/21 ADD 1.

Наблюдението на резултатите е поместено в док.: 11899/21 ADD 2.

Основни предизвикателства в областта на заетостта: основни послания на Комитета по заетостта, основани на годишния доклад за 2021 г. относно резултатите в областта на заетостта и наблюдението на резултатите в областта на заетостта

1. В съответствие с мандата си по член 150 от ДФЕС Комитетът по заетостта изготви за Съвета годишен преглед относно състоянието на заетостта в ЕС. Прегледът се съдържа в наблюдението на резултатите в областта на заетостта („наблюдението на резултатите“) от 2021 г., което следи напредъка към постигането на целите, заложи в стратегията „Европа 2020“, и в което са набелязани основните предизвикателства в областта на заетостта и добрите резултати на пазара на труда в целия ЕС и във всяка държава членка. Наблюдението на резултатите е изготвено въз основа на констатациите, направени посредством рамката за съвместна оценка на стратегията „Европа 2021“. Рамката за съвместна оценка представлява система за изготвяне на оценка въз основа на показатели, разработена съвместно от Комитета по заетостта, Комитета за социална закрила и Комисията, и обхваща както общи, така и специфични области на политиката, включени в насоките за заетостта, като целта ѝ е да се открият основните предизвикателства и добрите резултати на пазара на труда в тези области и да се подпомогнат държавите членки при определянето на техните приоритети.
2. Основните констатации от наблюдението на резултатите от 2021 г. са обобщени в годишния доклад за 2021 г. относно резултатите в областта на заетостта („годишния доклад“). Тези констатации допълват заключенията от извършеното от Комитета по заетостта многостранно наблюдение на изпълнението на препоръките на Съвета в рамките на европейския семестър. Констатациите на наблюдението на резултатите от 2021 г. отразяват дълбокото въздействие на пандемията от COVID-19 върху пазара на труда.

3. Кризата изложи здравните системи на държавите членки на безпрецедентен стрес, като същевременно свързаните с нея мерки за социално дистанциране засегнаха сериозно производството, потреблението и инвестициите. За 2020 г. като цяло БВП в ЕС намаля с 6% в сравнение с предходната година. В междинната икономическа прогноза от лятото на 2021 г. се предвижда икономиката на ЕС да нарасне с 4,8% през 2021 г. и 4,4% през 2022 г. След като се покачи от 6,7% през 2019 г. на 7,1% през 2020 г., безработицата се очаква да се увеличи допълнително до 7,6% през 2021 г. (преди да спадне до 7% през 2022 г.)¹. Според прогнозите излизането на държавите членки от кризата ще бъде неравномерно, което би могло да подкопае досегашните усилия за възходяща конвергенция. Преодоляването на възникналите предизвикателства ще бъде от решаващо значение за постигането на устойчиво и приобщаващо възстановяване.
4. През предходното десетилетие в ЕС се наблюдава силен растеж на заетостта. След приемането на стратегията „Европа 2020“ през 2010 г. равнището на заетост в ЕС-27 (20—64 г.) нарасна с максимум 5,3 процентни пункта (от 67,9% през 2010 г. на 73,2% през 2019 г.), като най-устойчивият растеж се наблюдава след 2015 г. През 2019 г. заетостта в ЕС достигна нови рекордни стойности. Пандемията спря това подобрене. През 2020 г. равнището на заетост спадна до 72,5% (78% при мъжете и 66,9% при жените). Спад в равнището на заетост се наблюдава във всички държави – членки на ЕС, с изключение на три. През 2020 г. петнадесет държави – членки на ЕС, са постигнали или надхвърлили националните си цели по стратегията „Европа 2020“, а дванадесет са все още под тях. В бъдеще планът за действие на Европейския стълб на социалните права определя целта на ЕС за равнище на заетост за 2030 г. от най-малко 78%. Тази цел беше приветствана от Европейския съвет на 25 юни 2021 г. в съответствие с Декларацията от Порто².

¹ Според икономическата прогноза от пролетта на 2021 г. (следва да се отбележи, че лятната междинна икономическа прогноза не съдържа информация за безработицата).

² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7-2021-INIT/bg/pdf>

5. Действията на политиката за справяне с последиците от пандемията бяха бързи, включваха мерки като режими на работа при непълно работно време за служителите, субсидии за доходите на самостоятелно заетите лица, както и схеми за подпомагане на ликвидността на предприятията и бяха предприети с цел да се ограничи загубата на работни места по време на периодите на ограничителни мерки. В резултат на това равнището на заетост в ЕС не спадна драстично, а равнището на безработица отбеляза слабо увеличение. Въздействието на пандемията през 2020 г. обаче се изразява във влошаването (и нестабилността) на други показатели, като например общия брой отработени часове, отсъствията от работа и мерките във връзка със стагнацията на пазара на труда.
6. Мониторингът очерта някои отрицателни тенденции (през периода 2019 – 2020 г.): повишаване на номиналните разходи за труд за единица продукция (двадесет и четири държави членки); намаляване на дела на новоназначените лица (21 държави членки); намаляване на общата заетост (20 държави членки) и намаляване на дела на пълнолетното население, участващо в образование и обучение (19 държави членки). Освен това са набелязани основни предизвикателства за заетостта в областта на уменията и ученето през целия живот, участието на пазара на труда, системите за социална сигурност, системите за образование и обучение и равенството между половете.
7. В наблюдението на резултатите обаче се посочват и някои положителни тенденции за периода 2019 – 2020 г. По-специално, в петнадесет държави членки се наблюдава значително увеличение на дела на възрастните със средно или висше образование. Освен това процентът на принудителната временна заетост е намалял в 10 държави членки, а девет държави членки са отбелязали спад в разликата в заплащането на жените и мъжете.
8. В своето хоризонтално становище относно европейския семестър за заседанието на Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси през юни 2021 г. Комитетът по заетостта отбелязва, че кризата с COVID-19 е довела до въвеждането на извънредни мерки, в резултат на което е създаден Механизмът за възстановяване и устойчивост (МВУ) – безпрецедентен инструмент за финансиране на инвестиции и реформи, насочен към смекчаване на икономическото и социалното въздействие на кризата и подпомагане на приобщаващото и устойчиво икономическо възстановяване, както и на справедлив екологичен и цифров преход.

9. В хоризонталното становище също така се посочва, че европейският семестър продължава да бъде ефективен инструмент за координация, насочен към насърчаване на устойчив и приобщаващ икономически растеж, конкурентоспособност, заетост и адекватна социална закрила и социално приобщаване, особено по време на настоящата криза. По отношение на процедурните корекции, свързани с цикъла на семестъра за 2021 г., членовете на Комитета са на мнение, че промените, предизвикани от МВУ, са обосновани, тъй като акцентът е върху спешните антикризисни ответни мерки и реформи в различните области на политиката. Комитетът по заетостта е на мнение, че тези корекции следва да останат временни. Членовете на Комитета изразяват силна подкрепа за своевременното връщане към всеобхватен процес на семестъра още през следващия цикъл. Усилията за рационализиране и оптимизиране на бъдещите цикли на европейския семестър следва да включват диалог с държавите членки и подходящо обсъждане в съответните състави на Съвета и техните консултативни органи.
10. Комитетът по заетостта приветства водещите цели на ЕС за 2030 г. в плана за действие за Европейския стълб на социалните права и акцента върху европейския семестър като ключов инструмент за наблюдение. Новите водещи цели на ЕС за 2030 г. в областта на заетостта, уменията и социалната политика, предложени в плана и приветствани от Европейския съвет, отговарят на призива на Комитета по заетостта и Комитета за социална закрила и на министрите от Съвета EPSCO за последващи действия във връзка със стратегията „Европа 2020“³. Целите следва да бъдат изцяло интегрирани в европейския семестър въз основа на опита със стратегията „Европа 2020“. Комитетът по заетостта също така подкрепя целта за подобряване на наблюдението и оценката на положението в областта на заетостта и социалната сфера в целия Съюз, които са в основата на преразгледания набор от социални показатели. За тази цел Комитетът по заетостта постигна съгласие за включването на избрани нови водещи показатели, предложени от Комисията, в набора от социални показатели⁴.

³ Държавите членки се призовават също така да определят амбициозни национални цели, които представляват адекватен принос към постигането на водещите цели на ЕС, като надлежно се отчита изходната позиция на всяка държава.

⁴ Показателите следва да бъдат използвани в съвместния доклад за заетостта, като същевременно се вземат предвид необходимите разяснения относно техните определения и използването им, както е описано подробно в приложението към *Становището на Комитета по заетостта и Комитета за социална закрила относно предложението на Комисията за преразгледан набор от социални показатели*, одобрено от Съвета по заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси на 14 юни.

11. Въпреки адаптациите на европейския семестър за 2021 г. Комитетът по заетостта продължи да наблюдава усилията на държавите членки за изпълнение на съответните специфични за всяка държава препоръки за 2019 г. и 2020 г. Извършените от Комитета по заетостта прегледи показват, че избухването на пандемията принуди държавите членки да съсредоточат усилията си върху смекчаването на въздействието на кризата върху работниците, домакинствата и предприятията. Схемите за работа с намалено работно време и субсидиите за заплати бяха използвани до голяма степен за подпомагане на запазването на работни места, в някои случаи въз основа на съществуващи, но разширени и/или адаптирани инструменти, в други – чрез въвеждане на нови мерки. Бяха предоставени разнообразни форми на финансова помощ, по-специално на самостоятелно заетите лица или лицата с нетипични договори, включително сезонните работници и други уязвими групи, като младите хора и жените обикновено са свръхпредставени сред хората на срочни договори. Навременната подкрепа изигра решаваща роля за смекчаване на цялостното въздействие на кризата върху равнищата на заетост, гарантиране на запазването на работните места и полагане на основите за управление на преходите от едно работно място към друго.
12. Държавите членки също така засилиха активните политики по заетостта, по-специално по отношение на обучението и консултирането на търсещите работа и работниците, за които съществуваше висок риск да загубят работата си. Бяха приложени механизми за дистанционно обучение, повишаване на квалификацията и преквалификация, както и цифрово обучение с цел подпомагане както на работниците, така и на търсещите работа. Освен това бяха положени усилия за увеличаване на персонала и подобряване на технологичното оборудване на публичните служби по заетостта (ПСЗ), включително чрез инвестиране в цифровизация на услугите, за да се увеличи техният капацитет и да се осигури непрекъснатост по време на пандемията и след това. Държавите членки също така често прилагаха гъвкави схеми на работа, включително работа от разстояние.
13. Едновременно с това държавите членки се стремят да улеснят преместването на работници на пазара на труда, като се обръща специално внимание на перспективите за заетост на онези групи, които бяха най-силно засегнати от кризата, по-специално младите хора, жените, хората с увреждания, както и хората с мигрантски произход. Препоръката на Комисията относно ефективна активна подкрепа за заетостта след кризата с COVID-19 (EASE) подкрепя тези усилия, като очертава стратегически подход за насърчаване на създаването на работни места и прехода от едно работно място към друго, включително към цифровия и екологичния сектор.

14. Същевременно в редица държави членки продължават да съществуват значителни предизвикателства по отношение на капацитета и организацията на ПСЗ; достъпа на търсещите работа до активни политики по заетостта; ефективна и целенасочена подкрепа за търсещите работа, незаетите с работа, учене или обучение и други уязвими групи; и премахването на пречките пред участието на пазара на труда.
15. Кризата оказва отрицателно въздействие върху интеграцията на дълготрайно безработните лица на пазара на труда, тъй като повлия върху достъпа до и наличието на индивидуализирани консултации или профилиране, както и върху регистрацията и интегрираното предоставяне на услуги. Поради съображения, свързани със здравето и безопасността, много държави членки положиха усилия за преминаване към онлайн услуги. Това преминаване към цифрови услуги обаче доведе до смесени резултати, отчасти поради неравния достъп до такива услуги сред трайно безработните и неактивните лица, по-специално тези с по-ниски умения в областта на ИКТ.
16. По отношение на положението на жените на пазара на труда няколко държави членки споделят редица общи политически предизвикателства, особено във връзка с продължаващата разлика в заетостта, високия дял на заетостта при жените на непълно работно време, разликата в заплащането и пенсиите на жените и мъжете и силното измерение, свързано с пола, в сектора на дългосрочните грижи. С цел увеличаване на шансовете на жените на пазара на труда държавите членки инвестираха в образование и грижи в ранна детска възраст (ОГРДВ) с цел подобряване както на наличността, така и на качеството на услугите. В този контекст координацията между различните равнища на управление може да бъде от значение, за да се гарантира наличието на услугите. Освен това някои държави членки реформираха родителските отпуски и обезщетения и разшириха обезщетенията за бащинство с цел подобряване на равновесието между професионалния и личния живот.

17. Предизвикателствата, свързани със сегментацията на пазара на труда, продължават да имат структурно значение. Пандемията откри вече съществуващи слабости, като закриването на работни места е съсредоточено предимно в сектори, в които преобладават по-малко сигурни форми на заетост (включително самостоятелна заетост), а младите хора и уязвимите групи са засегнати непропорционално. Преди кризата с COVID-19 бяха проведени редица реформи за справяне със сегментацията на пазара на труда, като в някои случаи пандемията забави значително темпа на тяхното изпълнение. В много държави членки действията на инспекциите по труда, както и мерките за укрепване на техния капацитет, са ключови елементи за намаляване на сегментацията на пазара на труда. За тази цел политиките, предвиждащи стимули като субсидии за наемане на работа, както и принудителни мерки под формата на глоби, могат да бъдат съчетани по ефективен начин. Все така важно е да се преразгледат законодателството за защита на заетостта и регулаторните пропуски с цел да се преодолее сегментацията. В същото време увеличаването на новите форми на труд, по-специално работата през платформи, ще изисква допълнително разглеждане на условията на труд на съответните работници.
18. По отношение на данъчното облагане на труда бе постигнат напредък в намаляването на данъчната тежест върху труда, особено за ниските и средните доходи, главно чрез мерки за данъчни облекчения и намаляване на вноските за социално осигуряване. Съществуват обаче и други проблеми, свързани с данъчната система, по-специално специфични пропуски или неефективност, както и демотивиращи фактори за втория работещ член на домакинството. По отношение на недекларирания труд като ключови елементи бяха изтъкнати значението на многоизмерните стратегии и съществената роля на инспекциите по труда, както и сътрудничеството между различните органи.

19. Инвестициите в повишаване на уменията, в образованието за възрастни и ученето през целия живот продължават да бъдат приоритети на политиката. За да се справят с кризата, няколко държави членки заделиха допълнителни бюджети за засилване на инвестициите в образование и умения, особено в основни цифрови умения, инфраструктура и онлайн решения, като например цифрови платформи. Тенденцията е държавите членки да съчетават тези мерки в отговор на пандемията от COVID-19 с по-дългосрочни планове, насочени към подпомагане на ефективните преходи на пазара на труда, като същевременно се противодейства на предизвикателствата, породени от цифровия и екологичния преход. На всички образователни равнища са предприети значителни усилия за инвестиции и реформи, включително образованието и грижите в ранна детска възраст (ОГРДВ), общото образование, първоначалното и продължаващото професионално образование и обучение (ПОО), висшето образование и ученето за възрастни. Държавите членки предприеха и действия, за да направят системите за образование и обучение по-подходящи за нуждите на пазара на труда, да се справят с проблемите, свързани с различията в образованието, и да намалят цифровото разделение.
20. Въпреки това обаче постигнатият напредък при изпълнението на СДП както за 2019 г., така и за 2020 г., е неравномерен. Някои структурни предизвикателства продължават да бъдат сериозно безпокойство в редица държави членки и изискват по-нататъшни действия, по-специално по отношение на: преждевременното напускане на училище; образователните резултати в общото образование и в ПОО (включително във връзка с ниските резултати и резултатите от PISA); слабото участие в ученето за възрастни; недостатъчната квалификация на работната сила; социалните и териториалните неравенства при достъпа до образование, обучение, цифрови умения и инфраструктура. Кризата с COVID-19 изостри вече съществуващите предизвикателства с непрекъснати ограничения на свободата на движение и мерки за социално дистанциране, като постави акцент върху въпросите, свързани с цифровото разделение и неравнопоставения достъп до образование и обучение. Беше поставен акцент върху трудното положение на уязвимите групи и групите в неравностойно положение в това отношение, както и върху предизвикателствата, пред които са изправени лицата с увреждания в образователния сектор и при достъпа до пазара на труда. В отговор на това държавите членки вече широко използват или планират да използват, в допълнение към националното финансиране, наличните средства от ЕС – по-специално Европейския социален фонд плюс и Механизма за възстановяване и устойчивост, за да извършат съответните реформи.

21. Както се подчертава в Европейския стълб на социалните права, ефективният социален диалог и консултациите със социалните партньори относно разработването и прилагането на политиките в съответствие с националните практики са от решаващо значение за постигането на валидни и устойчиви резултати от политиката. Оценката на напредъка в изпълнението на специфичните за всяка държава препоръки относно социалния диалог показва, че в съответните държави членки са налице подходящи рамки, но са необходими допълнителни усилия за установяване на пълноценно участие на социалните партньори. Продължават да съществуват значителни опасения по отношение на практическите аспекти на консултациите със социалните партньори във връзка с прозрачността, навременността и целесъобразността, както и по отношение на реалното им въздействие върху изготвянето на политиките. Докладвани бяха някои окуражаващи тенденции, по-специално относно по-активното участие на социалните партньори в разработването на антикризисни мерки и при определянето на минималната работна заплата. Изграждането на капацитета на социалните партньори в по-дългосрочен план продължава да бъде важна цел.
-